

fonológov aj na katedrách cudzích jazykov, čo sa doteraz využívalo iba okrajovo. Aj preto sa súčasťou centra excelentnosti stane práve toto laboratórium. Práve vo zvukovej analýze jazyka naši tvoriví pracovníci nadobudli značné skúsenosti v prvom rade vo vzťahu k slovenčine, ktoré je možné využiť najmä pri výskume cudzích jazykov a v tlmočnickej konzultatívnej a simultánnej činnosti.

Nadväzujúce aktivity

Po vybudovaní plánovaného centra excelentnosti sa bude realizovať vedecký filologický výskum v lingvokulturologickej a translatologickej oblasti aj s ohľadom na potreby regiónu. Za najdôležitejšie je možné považovať vytvorenie odbornej základne pre prípravu tlmočníkov v jazykoch, ktoré sú v študijných prekladateľských programoch FF PU (angličtina, ruština, nemčina, francúzština, španielčina, ukrajinčina) s tým, že systém bude otvorený aj pre ďalšie jazyky. V tlmočnickom laboratóriu sa budú simulovať reálne prekladateľsko-tlmočnicke situácie (medzinárodné konferencie, videokonferencie, medzinárodné rokovania, medzinárodné tlačové konferencie a pod.), v ktorých sa budú používať postupy s vedecky prepracovanou metodikou s možnosťou odbornej analýzy výkonov a ich následnej korekcie.

Za veľmi dôležitú zložku nadväzujúcich aktivít považujeme tvorbu cudzojazyčných sprievodcovských audiovizuálnych materiálov s rôznou tematikou. V prvom rade sa to týka objektov aktívneho turistického ruchu v našom Prešovskom kraji. Východiskom budú profesionálne spracované texty v slovenčine, pričom ide nielen o obsahovú, ale aj o zvukovú, lexikálno-gramatickú, štylistickú a lingvokulturologickú stránku. Ich cudzojazyčné varianty by vo všetkých zložkách kopírovali pôvodný text. S tým súvisí aj tvorba archívu a viacjazyčnej databázy uvedených materiálov. Kvalita poskytovaných záznamov by sa preverovala priamo v reálnej cudzojazyčnej komunikácii, čím by sa zvyšovala dôležitá zložka poskytovaných služieb v rámci najmä aktívneho cestovného ruchu v regióne a v rámci jeho celkovej propagácie. Podobné materiály by sa mohli vyrábať aj pre iné oblasti spoločenskej a hospodárskej sféry.

Uvedený zámer vedeckovýskumnej filologickej činnosti jednoznačne predpokladá zintenzívnenie medzinárodnej spolupráce s akademickými pracoviskami krajín, jazyky ktorých sú súčasťou študijného programu FF PU. V súčasnosti do podobných prekladateľsko-tlmočnických aktivít zapájame najmä zahraničných lektorov, v budúcnosti máme zámyery vytvoriť zázemie pre oveľa intenzívnejšiu spoluprácu so zahraničnými pracoviskami, s ktorými už vedeckovýskumné kontakty existujú.

Filologické pracoviská FF PU majú primerané skúsenosti zo spolupráce z orgánmi VÚC, SOPK a ďalšími regionálnymi organizáciami pri realizácii medzinárodných kontaktov, kde tvoria pracovníci FF PU vystupujú najmä ako sprievodcovia, prekladatelia a tlmočníci. Prešovská univerzita ako jediné akademické centrum Prešovského kraja má značný odborný potenciál pri zintenzívnení týchto kontaktov a zároveň sú tu aj citelné rezervy v prepojení akademickej sféry so spoločenskou.

Je potrebné zdôrazniť, že medzikultúrna a medzijazyková komunikácia má v súčasnosti narastajúce spoločenské parametre. Prešovský kraj ako najväčšia administratívna jednotka Slovenska má značný potenciál kultúrnych, historických a prírodných pamiatok. Snahy regionálnych orgánov smerujú k efektívnejšiemu využitiu tohto potenciálu najmä v aktívnom cestovnom ruchu a následne aj v jednotlivých ekonomických ukazovateľoch. Filológovia FF PU môžu k týmto snahám výrazne prispieť práve zodpovedajúcim lingvokulturologickým a prekladateľsko-tlmočnickým výskumom.

Kontakt:

Prešovská univerzita v Prešove

Filozofická fakulta

Lingvokulturologické a prekladateľsko-tlmočnicke

centrum excelentnosti

Ul. 17. novembra 1

080 78 Prešov

Tel. +421, fax: +421 51 7570824

Prešovská univerzita
Filozofická fakulta

**LINGVOKULTUROLOGICKÉ
A PREKLADATEĽSKO-TLMOČNÍCKE
CENTRUM EXCELENTNOSTI**

Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku
Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov ES

Európska únia

Zameranie projektu

Hlavné zameranie projektu spočíva vo vybudovaní centra excelentnosti v súlade s tými cieľmi výzvy, ktoré ponúkajú možnosti pre vedecký filologický výskum v prekladateľsko-tlmočnických vedných disciplínach a jeho následnú aplikáciu v spoločenskej praxi. Oblasť spoločenských a humanitných vied v rámci celého územia SR nevyužíva svoj potenciál. Je to dané v prvom rade nedostatočnou vybavenosťou prístrojmi a zodpovedajúcou technikou. Oblasť, na ktorú by malo byť zamerané centrum excelentnosti, patrí medzi prioritné oblasti Dlhodobého zámeru štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015. Konkrétne sa jedná o súlad s vecnou prioritou výskumu a vývoja – Civilizačné výzvy. Súčasne pre predkladaný projekt v plnom súlade s Regionálnou inovačnou stratégiou a Plánom hospodárskeho a sociálneho rozvoja regiónu. Prešovský kraj je odkázaný na to, aby postupne v čoraz väčšej miere zakladal svoj ďalší rozvoj na kombinácii aktivít v oblasti špičkového vzdelávania, excelentnej vedy a inovácií.

Prekladateľsko-tlmočnická sekcia

V súčasnosti v rámci civilizačných výziev je prekladateľsko-tlmočnická zložka základom pre interkultúrne komunikáciu v multilingválnom európskom prostredí. Slovenskí filológovia, medzi ktorých sa zaradili aj tvoriví pracovníci FF v Prešove, už v 60. rokoch XX. storočia vytvorili veľmi solídnu teoretickú základňu najmä v oblasti teórie umeleckého prekladu. Na tomto základe vznikla slovenská prekladateľská škola, ktorá sa týkala najmä prekladu umeleckej literatúry. Súčasnosť kladie aj pred translatológov nové požiadavky. Je známe, že Slovensko má výrazný deficit v odbornej príprave kvalitných prekladateľských, ale najmä tlmočnických kádrov. Z pohľadu tejto skutočnosti sa musí preorientovávať aj filologický výskum, v rámci ktorého je potrebné riešiť efektívnosť prípravy tlmočníkov. K tomu smeruje prvý špecifický cieľ projektu – vybudovanie moderného tlmočnického laboratória, v ktorom sa budú analyzovať zvukové, lexikálno-gramatické a lingvokulturologické

osobitosti interkultúrnej komunikácie prostredníctvom komparácie slovenského a vybraného cudzojazyčného textu z angličtiny, ruštiny, nemčiny, francúzštiny, ukrajinčiny a španielčiny. V tlmočnickom laboratóriu je možné exaktnejšie skúmať a následne analyzovať najmä medzijazykovú interferenciu, ktorá je jedným zo zásadných problémov v prekladateľskej a tlmočnickej činnosti a to vo všetkých jazykových rovinách. V prvom rade sa budú analyzovať a porovnávať profesionálne pripravené texty z masmediálnych a vlastných zdrojov rovnakého obsahového zamerania. Dôležitú úlohu tu budú zohrávať najmä TV-texty v spomínaných jazykových verziách, najmä zo spravodajských relácií.

Sekcia výskumu jazyka masmédií

Jedným z východiskových textových zdrojov sú teda masmediálne žánre, ktoré v súčasnosti veľmi intenzívne vstupujú aj do bežnej komunikácie. Doterajšie skúsenosti, získané aj z našich lingvokulturologických a translatologických vedeckovýskumných projektov potvrdzujú proces „masmedializácie“ našej reči v značnej miere aj vďaka TV-textom. V navrhovanom projekte bude dôležitú úlohu zohrávať masmediálne laboratórium s možnosťou prijímu podobných textov v zodpovedajúcich jazykových verziách. V konkrétnom metodologickom postupe máme zámer paralelného sledovania a analýzy aktuálnych viacjazyčných textov zobrazujúcich tie isté reálne, čo umožňuje presnejšie vymedzovať etnokultúrne špecifiká jazykových klíšé, novovznikajúcich metafor, neologizmov, autorských okazionalizmov a ďalších jazykových nominácií často s bezekvivalentným komunikačným potenciálom. Paralelná odborná syntetizujúca analýza viacjazyčných textov rozširuje a objektivizuje pohľad na jazyk ako hlavný fenomén etnokultúry, čo je podstatou súčasných lingvokulturologických postupov. Uvedený výskum masmediálnych multikultúrnych klíšé by mohol vytvoriť predpoklady pre tvorbu zodpovedajúcich špeciálnych slovensko-cudzojazyčných slovníkov spomínaných jazykových jednotiek, ktoré sú často nositeľmi bohatej etnokultúrnej informácie a súčasne predstavujú prekladateľské a tlmočnické rébusy.

Lingvokulturologická sekcia

Súčasný masmediálny text obsahuje mnohé viacvrstvé špecifiká, z ktorých sa osobitne sústredíme na tie prvky, ktoré sú dôležitými komunikačnými a axiologickými kódmi konkrétnej etnokultúry. Na tomto mieste si dovoľme uviesť niekoľko príkladov lingvokultúry (nazývajú sa aj koncepty, precedentné fenomény, akumulémy), ktoré vyvolávajú bohaté konotácie v slovenskej etnokultúre: tunelovanie, privatizácia od buka do buka, tri prúty sú silnejšie ako jeden, len on (Lennon) to dokáže, Kocúrkovo, našiel som to na stole, bin Harabin (Beňa Ladin v ruštine), Che Guevara – Jánošík Južnej Ameriky, defenestrácia sa nekonala a mnohé iné, ktoré sú často sémantickými dominantami masmediálneho textu. Ich významové dekódovanie a následný preklad je možný iba za predpokladu, že poznáme analogické jednotky v jazyku prekladu. Naše doterajšie skúsenosti umožňujú konštatovať, že uvedené jednotky sa najčastejšie používajú pri opise mimoriadnych udalostí, ktoré narúšajú sociálnu normu a nadobúdajú výrazne etnokultúrne zafarbenie. To je jeden z dôvodov, ktorý vyvoláva potrebu rozsiahlejšej lingvokulturologickej prípravy filológov a tlmočníkov zvlášť. Taká príprava musí predstavovať vedecký systém v rámci výskumu, kde je dôležitá hierarchia lingvokultúry v rámci konkrétnej etnokultúry. To je jedna z oblastí, kde narážame na výrazné etnokultúrne rozdiely v súčasnej komunikácii, pri ktorej iba jazyková kompetencia je nepostačujúca. V doterajšom našom výskume evidujeme istú hierarchiu spomínaných jednotiek v pozícií sémantických dominant textu, ktoré sa pravidelne najčastejšie objavujú v publicistických žánroch.

Fonetická a fonologická sekcia

Odborná analýza zvukovej stránky tlmočenia je vhodnou spätnou väzbou pre tlmočníka v procese korekcie jednotlivých nepresností v oblasti výslovnosti, intonácie, frázovania, segmentácii výpovede a pod. Modernizácia fonetického laboratória umožní prípravu nových kádrov najmä z radov mladých